

Initiativärende

Socialdemokraterna i Region Skåne

Primärvårdsnämnden 2024-06-18

Jämlik och personcentrerad vård för patienter med neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar

Hälso- och sjukvårdslagen slår fast att vård ska ges på lika villkor för hela befolkningen, med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. I praktiken har dock hälso- och sjukvården ibland svårt att leva upp till detta krav, i synnerhet för vissa patientgrupper med särskilda behov, däribland personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), framför allt autismspektrumtillstånd, och/eller intellektuella funktionsnedsättningar (IF).

Särskilt utmanande verkar det vara att ge en jämlik och personcentrerad vård till barn med NPF/IF. Många av dem har svårt att förstå varför de måste söka vård och blir oroliga av att hamna i obekant miljö och bli vidrörda av människor de inte känner. Även de mest grundläggande undersökningar kan upplevas som påträngande och skrämmande, vilket kan få till följd att barnen blir rädda och gör motstånd. Det riskerar att leda till att undersökningen eller behandlingen antingen inte kan utföras som den borde, eller till att barnen fysiskt måste hållas fast för att kunna få vård, vilket kan vara traumatiskt för dem och leda till större problem vid framtida vårdbesök.

För att kunna ge denna patientgrupp ett personcentrerat bemötande behövs det delvis kunskap om NPF/IF och de utmaningar som dessa funktionsnedsättningar för med sig generellt, men också kunskap om den enskilda patientens specifika behov. Den kunskapen finns bara hos de som känner patienten väl, framför allt de närmast anhöriga, samt förstås hos patienten själv även om inte alla har förutsättningar att förmedla den. Därför är det helt centralt att det finns tid och förutsättningar för dialog med dessa personer i förväg, men också för att genomföra de anpassningar som man kommer överens om under dialogen vid själva vårdbesöket.

Den tiden och de förutsättningarna saknas emellertid ofta i dagens hårt pressade skånska sjukvård. På längre sikt är det viktigt att arbeta både för att höja kompetensen inom NPF och IF generellt och att utöka kapaciteten i hela sjukvårdssystemet så att vårdpersonalen avlastas och får större utrymme att göra personcentrerade anpassningar. Men för att i närtid uppnå förbättringar i omhändertagandet av denna patientgrupp krävs det mer riktade åtgärder som säkerställer att de berörda patienterna och deras anhöriga alltid kan mötas av någon med tillräcklig kompetens och tid för dem när de söker vård.

Inom primärvården finns redan ett tilläggsuppdrag för vuxna med varaktiga funktionsnedsättningar, som nu även formellt omfattar NPF och IF. Uppdraget syftar till att säkerställa att patienterna kan erbjudas en jämlik och personcentrerad primärvård, och personalen på vårdcentralen måste genomgå en kompetenshöjande grundutbildning som anordnas av vuxenhabiliteringen innan ansökan om tilläggsuppdrag godkänns. Tilläggsuppdraget verkar dock inte hittills ha inneburit någon större förbättring av vården och bemötandet av patienter med NPF och IF, inte minst eftersom väldigt få vårdcentraler varit intresserade av att ansöka om det. Nämnden bör därför utvärdera det ordentligt och se över dess utvecklingspotential, både i fråga om innehåll och i fråga om hur det kan spridas till fler vårdcentraler i alla delar av Skåne.

Initiativärende

Socialdemokraterna i Region Skåne

Något motsvarande tilläggsuppdrag finns inte heller för personer under 18 år, och vi socialdemokrater menar därför att ett sådant bör utvecklas och införas för barn och unga med NPF och IF, samt att regionen ska utreda om det också bör omfatta andra varaktiga funktionsnedsättningar på samma sätt som uppdraget för vuxna. Ett sådant tilläggsuppdrag kan förstås införas antingen som en utökning av det befintliga uppdraget för vuxna eller som ett separat uppdrag, och bör utvecklas i samråd med berörda patientorganisationer, fackförbund och leverantörer inom Hälsovalet.

Socialdemokraterna föreslår därför:

att hälso- och sjukvårdsdirektören får i uppdrag att, i samråd med berörda patientorganisationer, fackförbund och leverantörer inom Hälsovalet, utvärdera tilläggsuppdraget för vuxna med varaktiga funktionsnedsättningar, med särskilt fokus på behoven hos patienter med neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar, samt återkomma med förslag på hur uppdraget kan utvecklas och spridas till fler vårdcentraler.

att hälso- och sjukvårdsdirektören får i uppdrag att, i samråd med berörda patientorganisationer, fackförbund och leverantörer inom Hälsovalet, utreda förutsättningarna för ett tilläggsuppdrag för barn- och unga med neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar för vårdcentral, antingen som ett självständigt tilläggsuppdrag eller som en utveckling av det befintliga för vuxna, samt om detta uppdrag även bör omfatta andra varaktiga funktionsnedsättningar.

För Socialdemokraterna i primärvårdsnämnden

Jonas Esbjörnsson, gruppledare (S)